

*Дерій В.А., канд.економ.наук, доцент;
Рожелюк В.М., аспірант ТАНГ.*

ОПЕРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕРОБКИ М'ЯСО-МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ У МІСЦЯХ ЇЇ ВИРОБНИЦТВА

Серед актуальних проблем підвищення ефективності агропромислового виробництва є проблема скорочення втрат сільськогосподарської продукції в процесі її збирання, транспортування і переробки. За підрахунками українських вчених, втрати сільськогосподарської продукції в середньому складають 30-40% загальних обсягів її виробництва або 10% валового продукту України.

В нинішніх умовах, коли ціни на сільськогосподарську продукцію значно занижені, а державні переробні підприємства більше, ніж у два рази скоротили обсяги переробки молока і м'яса, виникла потреба у створенні мінізаводів та цехів, які могли б на місці переробляти вироблену сільськогосподарськими підприємствами продукцію.

У Тернопільській області станом на 1 січня 1995 року зареєстровано 13 консервних заводів і цехів, 18 цехів з переробки молока, 60 ковбасних цехів і цехів з переробки м'яса.

Оперативний аналіз переробки м'яса-молочної продукції в місцях її виробництва має на меті створити аналітично-інформаційне поле для оперативного управління процесом виробництва, переробки продукції і формування її собівартості, прогнозування цін та пошуку потенційних покупців.

Виробництво молока та м'яса відбувається на тваринницьких фермах і залежить від кількості поголів'я тварин, їхньої продуктивності та кормової бази. Так, у 1994 році поголів'я великої рогатої худоби в Тернопільській області скоротилось проти 1993 року на 10%, корів, свиней і птиці - на 4%, овець - на 45%. За цей же період на 10-15% знизилась продуктивність тварин, значно погіршилась кормова база. Як наслідок таких процесів, обсяги виробництва молока зменшились на 5% (темпи спаду незначні за рахунок збільшення виробництва молока в селянських господарствах), а м'яса - на 20%.

На цій стадії завдання оперативного аналізу полягає в отриманні оперативної інформації про валові надії молока, валові прирости тварин, продаж тварин на м'ясо (забій у власному господарстві), якість отриманої продукції, втрати молока і тварин в процесі виробництва тощо.

Джерелами даних можуть бути первинні документи на оприбуткування молока, зважування, на надходження та вибуття тварин, книги обліку руху худоби і птиці на фермі (ф.34), звіти про рух худоби та птиці на фермі (ф.102), відомість аналітичного обліку тварин (ф.73-АПК), журнал-ордер №14-АПК.

На стадії переробки молока і м'яса, завдання оперативного аналізу спрямоване на отримання інформації про обсяги, якість та періодичність надходження молоко- і м'ясосировини; витрати на процес переробки (оплату праці працівників переробних підприємств (цехів), витрати на утримання і експлуатацію основних засобів переробного підприємства (цеху), витрати енергоносіїв, накладні витрати); дотримання вимог технологічного процесу та повноти закладки сировини і спецій; фіксування істотних відхилень від норм виходу продукції та фактів випуску бракованої продукції і т.д. Джерелами інформації в даному випадку є первинні документи на оплату праці, відомості нарахування амортизаційних відрахувань, рахунки-фактури постачальників, технологічні схеми, рецептурні

довідники, норми виходу продукції, акти на браковану продукцію, акти на оприбуткування готової продукції тощо.

Вироблену продукцію необхідно (в більшості випадків) в короткі терміни реалізувати. Проблема реалізації м'ясо-молочних виробів в межах України досить гостра, бо, на жаль, по-перше, український ринок переповнений дешевшими за вітчизняне тваринним маслом із Польщі, Нідерландів, по-друге, низьким платіжно-спроможним попитом населення на продукти харчування.

Продукція переробки все більше знаходить покупців за межами України. До споживачів українських м'ясо-молочних продуктів відносять країни колишнього Союзу (Росію, Узбекистан, Туркменистан). Реалізація продукції в переважній більшості випадків здійснюється в обмін на бензин, лісоматеріали, бавовну, ремонтні матеріали, сільськогосподарську техніку тощо.

В процесі оперативного аналізу реалізації переробки важливо визначити виробничу і повну собівартість кожної партії виробленої продукції з метою забезпечення безбитковості виробництва, встановити стан і терміни зберігання продукції, зібрати інформацію про потенційних покупців, визначити стан виконання умов реалізації й оплати реалізованої продукції, забезпечити розрахунок збитків (прибутків) в розрізі видів продукції та покупців.

Джерелами інформації оперативного аналізу реалізації м'ясо-молочної продукції є розрахунки виробничої та повної собівартості готової продукції, акти дослідження стану зберігання продукції і лабораторних аналізів, господарські договори, документи на реалізацію продукції та її сплату і т.д.

Проведені нами дослідження показують, що більшість керівників сільськогосподарських підприємств (цехів) недооцінюють роль оперативного економічного аналізу і від цього в умовах нестримної інфляції несуть не виправдані збитки, які можна розрахувати за формулою:

$$\sum_{i=1}^n Z_6 = \sum_{i=1}^n (VT_{\text{вир}} + VT_{\text{трансп}} + VT_{\text{перер}} + VT_{\text{збер}} + VT_{\text{реал}} + VT_{\text{розр}}) \times I_{\text{інфл}}$$

де:

Z_6 - загальна сума збитків, отримана підприємством (цехом) від м'ясо-молочної продукції;

n - кількість видів сортів м'ясо-молочної продукції;

$VT_{\text{вир}}$ - втрати в процесі виробництва;

$VT_{\text{трансп}}$ - втрати при транспортуванні;

$VT_{\text{перер}}$ - втрати при переробці м'ясо-молочної продукції;

$VT_{\text{збер}}$ - втрати м'ясо-молочної продукції на стадії зберігання;

$VT_{\text{реал}}$ - втрати в процесі реалізації;

$VT_{\text{розр}}$ - втрати, пов'язані із затриманням оплати вартості реалізованої продукції;

$I_{\text{інфл}}$ - щомісячний індекс інфляції.

Автори даної публікації працюють зараз над розробкою алгоритму задачі для ПЕОМ, що впливає із наведеної формули.

Таким чином, вміле використання оперативного економічного аналізу переробки м'ясо-молочної продукції в місцях її виробництва дозволить позбутися неоправданих збитків.